

תוכן עניינים

מבוא : שאלת המחקר- עמ' 3

1. סקירת ספרות

1.1 קונפליקט 'בית-עבודה' : הגדרה- עמ' 4

1.2 קונפליקט 'בית-עבודה' בקרב נשים- עמ' 5

1.2.1 השפעתו של קונפליקט 'בית-עבודה' על האישה- עמ' 7

1.2.2 גורמים מסייעים בקונפליקט 'בית-עבודה'- עמ' 9

2. מתודולוגיה

2.1 הגישה המחקרית- עמ' 12

2.2 אוכלוסיית המחקר- עמ' 12

2.3 כלי המחקר- עמ' 12

3. ממצאים

3.1 תפישת התפקיד בשירות הצבאי- עמ' 13

3.2 זוגיות וחיי נישואין- עמ' 16

3.3 תפישת האימהות- עמ' 18

3.4 גורמים תומכים- עמ' 21

4. סיכום ודיון- עמ' 23

רשימת מקורות- עמ' 26

נספחים- עמ' 29

מבוא- שאלת המחקר

עבודה ומשפחה הם תחומים מרכזיים בחייו של אדם בחברה מודרנית. ההפרדה שעושה החברה בין המשפחה למקום העבודה (הפרטי והציבורי) מהווה הזדמנות לקיומו של קונפליקט בין התפקידים הללו. קונפליקט משפחה עבודה, מוצב באופן רחב יותר בתוך תיאוריית הקונפליקט התפקידי, שעל פיה מספר התפקידים בהם מחזיק האדם בו זמנית, משפיעה על תחושת הקונפליקט שהוא חש. כלל שמספר התפקידים גדול יותר, כך גדלה תחושת הקונפליקט, משום שלאותו אדם ישנן יותר משימות ומחויבויות הנגזרות מכל תפקיד (מור וגיא, 2006).

מחקר זה מבקש לבחון מה הוא האופן בו קונפליקט "בית-קריירה" נתפש בעיניהן של קצינות צה"ל? במסגרת המחקר אבקש לעמוד על עמדותיהן, תפישותיהן וראיית עולמן של נשים שהן גם אימהות וגם מנהלות קריירה צבאית. בחינה זו תיערך באמצעות ביצוע ראיונות עומק חצי מובנים בקרב ארבעה קצינות צה"ל אשר יספרו על חייהן, אימהותן, חיי המשפחה שלהן והקריירה הצבאית שלהן.

המחקר יבקש לשפוך אור על האופן בו נשים בתפקידים רבי דרג, כמו גם נשים המשמשות בתפקידים המזוהים על פי תפיסות מגדריות כ'גבריים' מתייחסות לנושא 'קונפליקט בית-קריירה'. בחינת הנושא מזווית ראייתן של נשים אלה, שבחרו בקריירה צבאית ועדיין לא וויתרו על הקמת משפחה ועל חוויית האמהות תאפשר להבין את הקשיים שלהן, את זווית ראייתן על הנושא כמו גם את השלכות השילוב בין שני הגורמים על חייהן, הגורמים התומכים בהן, יחס הסביבה לבחירותיהן ועוד.

ראשית, תוצג סקירת ספרות אשר תעסוק בנושא הקונפליקט "בית-עבודה", הגדרתו ומאפייניו ותתמקד בהשפעתו של קונפליקט זה על נשים. בפרק השני תוצג המתודולוגיה המנחה מחקר זה, בפרק השלישי יוצגו ממצאי המחקר כפי שעולים מניתוח הראיונות, ולבסוף אדון במשמעותם של ממצאי המחקר בזיקה לספרות התיאורטית ובהשלכותיו.

1. סקירת ספרות

1.1 קונפליקט "בית-עבודה": הגדרה

לפי הגדרתם של Kahn et al. (1964 אצל Vinita, 2010): קונפליקט עבודה-בית הינו קונפליקט תפקידי, הנוצר בשל דרישות סותרות של תפקידים שונים הנדרשים בו זמנית, כך שהמשימות והמחויבויות המגזרות מתפקיד העבודה מתנגשות עם תפקידי המשפחה, או ההפך, ובכך נוצר קושי לתאם בין שני התחומים. לחץ התפקידים מוגבר כשתפקידי העבודה והמשפחה מהווים חלק עיקרי ומרכזי בתפיסת העצמי של הפרט, ובמיוחד כשיש סנקציות שליליות חזקות לאי מילוי התפקיד בצורה האופטימאלית שמצופה (גיא ומור, 2006; Vinita, 2010).

עקב העלייה שחלה בשכיחותה של בעיית האיזון בין משפחה לעבודה בעשורים האחרונים, סוגיה זו זכתה לתשומת לב רבה בתחום המחקרי במספר דיסציפלינות כגון, בתחומי הפסיכולוגיה, החינוך, הבריאות והסוציולוגיה (Slan & Chen, 2009). המחקר בתחום עבודה-משפחה נשען בעיקר על מודלים תיאורטיים של לחץ, כאשר ההנחה המרכזית הינה שהכפילות הנדרשת בביצוע התפקידים הנדרשים בו זמנית בתוך ומחוץ לבית יוצרת ניגוד המהווה מקור לקונפליקט שבא לדי ביטוי בצורה שלילית בפן האישי והארגוני (Jaga & Bagrain, 2011).

Higgins (1992 אצל Fan, Feng, & Wu, 2009) הציע מודל להבנת התפתחות קונפליקט עבודה-משפחה, ולפיו לחץ מהווה את הבסיס לאי-יציבות נפשית ולקונפליקט שהפרט יכול לחוות. ישנם גורמי לחץ המגבירים את הסיכוי להיווצרות הקונפליקט הזה, כגון, עומס בעבודה, מסירות לעבודה, ציפיות ודרישות גבוהות מבן הזוג, הפעילות המשפחתית ושביעת רצון מחיי הבית.

בתחום חקר הקונפליקט של קריירה-משפחה Zedeck (1992 אצל Vinita, 2010) הוצגה גישת העודף המסבירה את הגורמים להיווצרות הקונפליקט. על פי גישה זו הענף המשפחתי וענף העבודה משפיעים אחד על השני דרך גבול חדיר, כך שכאשר קיימת גלישה מהעבודה למשפחה, הדבר משפיע בצורה כזו שפוגעת בתפקיד של הפרט במשפחה ובחיי הנישואין והזוגיות. במקביל גלישה מהמשפחה לתחום העבודה מתבטאת ביצרנות נמוכה של הפרט בביצוע עבודתו, נטייה להיעדרות, איחורים ותחלופה גבוהה של מקומות עבודה.